

LORETÁNSKÉ LITANIE

Petr Beneš

(podle časopisu Amen 5/1998)

K měsíci květnu neodmyslitelně patří v našich kostelích májové pobožnosti, a k nim zase modlitba loretánských litaní. Byla by škoda, kdybychom se při jejich modlení nechali pouze unést krásnou atmosférou. Litanie jsou totiž velice propracovanou formou modlitby a mají velkou teologickou hloubku.

Vznik a vývoj

Slovem litanie se původně označovala úpěnlivá prosebná píseň, postupně pak se tímto výrazem začal označovat specifický způsob modlitby, při níž se střídal text předřikajícího s odpovědí společenství. Krásný příklad takové modlitby se nám zachoval v žalmu 135 (136), tzv. velikonočním hymnu, kde na jednotlivé výpovědi připomínající, co Bůh vykonal pro svůj lid, následuje odpověď "vždyť jeho láska trvá navěky". Už v období raného křesťanství se formou litaní při procesí přednášely Bohu prosby lidu, později byly spojeny s vzýváním svatých přimlvců. Z úvodních proseb k Panně Marii se pak začaly osamostatňovat nejrůznější litanie k Matce Boží. Během času se invokace množily, mnohé z nich byly teologicky sporné a zavádějící. Proto schválil papež na poč. 17. stol. jen jednu formu mariánských litaní, užívanou na poutním místě v Loretu. Bez povolení se neměly ani tyto litanie rozšiřovat o další tituly Marie, takže do dnešní doby k nim přibylo jen pět nových. Celkem je v těchto tzv. loretánských litaních 49 titulů, vesměs vycházejících z Písma a jazyka církevních Otců. Abychom mohli plně využít možností, jež v sobě litanie jako modlitba skrývají, bude třeba trochu se zamyslet nad původním i odvozeným významem litaní.

Struktura loretánských litaní

Jednotlivé tituly se dají rozdělit do tří skupin (při zpěvu litaní se jednotlivé části odlišují nápěvem). Nejprve vzýváme Marii jako Matku Boží a neporušenou Pannu. Chválíme tedy Boha za veliké věci, které s Marií učinil. Základem veškerého uctívání Mariina je právě její mateřství. S ním souvisí i její vyvolení k tomuto poslání neporušenost, uchránění všeho hříchu, včetně dědičného. V Marii se spojilo to, co bylo pro člověka nemožné - požehnaný stav mateřství s úplným uchráněním čistoty pro Boha. Jako z moci Ducha svatého počala Krista, dala mu život, tak se z Ní v témže Duchu rodí každý pokřtěný, tak jako porodila Krista, dává život i jeho mystickému tělu - církvi.

Druhá část titulů je potom oslavou Mariiny dokonalosti, chválou Marie jako koruny stvoření, krásné právě svou lidskostí, plně prozářenou Božím světlem. Slavíme Marii jako zázračné dílo Nejvyššího. V Ní dostoupily vrcholu všechny známky vyvoleného lidu, v ní se koncentruje vše, co se Hospodinu v jeho lidu zalíbilo. Dlouhým čekáním a

důvěrou v příslib se jádro vyvoleného lidu postupně zužovalo a zároveň pročišťovalo a rozvíjelo k dokonalosti, nakonec se vyvolení přenáší na malou hrstku, "zbytek" navrátilců ze zajetí, na sklonku Staré smlouvy se pak ono vyvolení soustřeďuje v Marii, aby se z ní mohlo rozlít v míře vrchovaté na všechny národy. Proto jsou Marii dány tituly, které ve Starém zákoně přímo symbolizují ono vyvolení - věž, archa, trůn moudrosti, stánek vyvolený... Dokonalost vyvolení je darem pro všechny; pro celý svět, neznající dosud Hospodina jménem, je tak Maria hvězdou, útočištěm, útěchou...

Třetí skupina titulů se pak soustřeďuje kolem Mariina oslavení, které je pro nás zdrojem obrovské naděje a radosti - Maria, vždy jen a jen "pouhý" člověk, byla milostí Boží uvedena do slávy, a přimlouvá se za nás, kteří ještě putujeme. Je ustanovena Královnou nade vším stvořením, protože je Matkou Krále. Kristus kraluje na základě své božské přirozenosti, Maria na základě milosti. Je tedy i Královnou andělů, protože je matkou toho, který "když vykonal očistu od hříchů, zasedl na výsostech po pravici Boží velebnosti a stal se o to vznešenějším než andělé, oč je převyšuje svou důstojností, které se mu trvale dostalo. Vždyť komu z andělů kdy Bůh řekl: Ty jsi můj syn, já jsem tě dnes zplodil?" (Žid 1, 3-5) A tak "Maria udílí v nebi rozkazy andělům a svatým.

Taková je vůle Boha, který povyšuje i ponížené, aby se nebe, země i peklo musely, dobrovolně nebo nedobrovolně, sklánět před rozkazy pokorné Panny Marie. Bůh Ji učinil Královnou nebe i země, velitelkou svých vojsk, správkyní svých pokladů, rozdatelkou svých milostí, vykonavatelkou svých velkých divů, obnovitelkou lidského pokolení, prostřednicí lidí, ničitelkou Božích nepřátel a věrnou společnicí ve svých velikých činech a vítězstvích." (sv. Ludvík Maria Grignon z Montfortu)

Závěrečné tituly byly k litaním připojeny později - po vyhlášení příslušných dogmat to byla "Královna počatá bez poskvrny hříchu dědičného" a "Královna na nebe vzatá", za první světové války byla připojena úpěnlivá prosba ke "Královně míru". Lev XIII. Zavedl "Královnou posvátného růžence", protože tato modlitba je nejjistějším spojením s Marií, což bylo jí samotnou potvrzeno při mnoha zjeveních této doby, z těch uznávaných celou církví zejména v Lurdech, La Salette a Fatimě.

Prodléváme-li s důvěrou u Matky Boží, jsme nejbliže Kristu. Vždyť na něj Maria ukazuje, od něj má veškerou moc, jím je tolik krásná. Jeho početím shlédl Bůh na svou nepatrnou služebnici. Maria nás vede ke Kristu, k "beránkovi, který snímá hříchy světa", jak vyznáváme v závěru litaní. Spojíme-li své prosby, touhy, trápení a bolesti s Marií, Bůh je jistě obrátí v trvalou radost (srv. závěrečná modlitba k litaním), tak jako utrpení bolestné Matky. A tuto radost nám už nikdo a nic nebude moci vzít. "Vesel se, nebes Královno, neboť tvůj Syn vpravdě vstal... Raduj se z jeho vítězství a přimlouvej se za nás u něho."